

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforening.no

Hjernen vår er fantastisk

Dietrichs E, Gjerstad L.

Vår fantastiske hjerne

235 s, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2007.

Pris NOK 375

ISBN 978-82-05-33493-9

Allerede i tittelen slås det fast at hjernen er et fantastisk organ. Dette illustreres senere både i tekst og bilder. Gjennom vel 200 sider fanges og utdypes interessen for hjernens egen-

skaper og muligheter, og der forfatterne med entusiasme beskriver det de kaller et dynamisk mikrokosmos.

Førsteutgaven kom i 1995, samtidig med åpningen av «Hjernens år». Forfatterne mottok i den anledning Brageprisen. Utgaven som nå foreligger, avspeiler de store fremskrittene de siste 12 årene, både når det gjelder forståelsen av hjernen og behandlingsmulighetene for hjernens sykdommer. Tekst og bilder er i stor grad fornyet og oppdatert.

Boken er primært ment å gi allmenn opplysning. Som slik opplysning fungerer den meget godt. Det er ikke nødvendig med spesialiserte forkunnskaper for å kunne forstå og glede seg over hjernens muligheter slik de fremstilles her. Samtidig vil leger og andre lesere med medisinsk og biologisk innsikt i enda større grad ta til seg ny viten. Dette gjelder også for spesialister innen nevrofag. Bilder og informasjon fra *Vår fantastiske hjerne* blir ganske sikkert hyppig benyttet ved foredrag og annen informasjonsvirksomhet. Kombinasjonen av korrekte opplysninger, en lett forståelig form og glimrende illustrasjoner gjør boken til en høyt skattet kilde.

Innholdet presenteres i 18 kapitler der hjernen knyttes til spesifikke funksjoner. Eksempler er «Kontroll og koordinasjon av bevegelser», «Språk og språkområder», «Læring og hukommelse», «Søvn og drømmer», «Smerte og smertelindring», «Personlighet og dømmekraft» og «Når alt synes mørkt». Boken gir en logisk oppbygd gjennomgang av de viktigste aspektene ved hjernen, men kan med like stort utbytte leses på kryss og tvers. Dette er ingen lærebok. Det er derimot en bok spekket

med interessante faktaopplysninger bundet sammen av forfatterens dype forståelse av hjernen og dens sykdommer. Den er vel-skrevet, noe som gjør den lett å lese.

Forfatterne er nevrologer og aktive hjerneforskere. Stoff om den normale og den syke hjernen kombineres på en fremragende måte. Nevrologiske og psykiatriske sykdommer forankres i oppdatert kunnskap om hjernens struktur og funksjon. Forfatterne påpeker med rette hjernens nesten uendelige kompleksitet, og kombinert med en betydelig plastisitet. Desto mer imponerende er det at de klarer å bibringe både profesjonelle og mer amatørpregede lesere en samlet forståelse av hjernens virkemåte, og endog mens leserne underholdes underveis.

Dette er en fantastisk flott bok om et enestående organ, om den delen av kroppen som ifølge forfatterne utgjør «selve mennesket». Boken anbefales varmt til fagpersoner så vel som til den interesserte allmennhet og fortjener en svært vid leserkrets. Den vil for eksempel være en fin gave, ikke bare til kolleger, men også til familie og venner.

Nils Erik Gilhus

Seksjon for nevrologi
Institutt for klinisk medisin
Universitetet i Bergen

Mange spørsmål – få svar

Johannessen J-A, Olaisen J.

Styring av helseforetak

Hvorfor er sykehus så vanskelige å styre?
192 s, tab, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2007.
Pris NOK 249

ISBN 978-82-450-0473-1

Først presenteres vi for et oversiktlig sammendrag på halvannen side. Så følger ni kapitler og en lang referanse-liste. Boken er letlest, leseverdig og har flere oversikt-lige figurer. Hvert kapittel avsluttes med konklusjon og oppgaver, men konklusjonene blir av og til noe uklare, og enkelte ganger for ordrike.

I bokens innledning gis det en oversikt i 15 punkter over hva problemet for helsevesenet er – her er det lett å kjenne seg igjen.

Kapittel 1 omhandler styringsfilosofi i sykehuset. Det synes å være et «kunnskapsunderskudd mellom det operative nivå og styringssystemene», skriver forfatterne. Det er jeg helt enig i. I kapitlet er det en utmerket oversikt i en enkel figur om styringsfilosofien i sykehus og forskjellen mellom helsefaglig ledelsesfilosofi og foretaksfaglig ledelsesfilosofi. Det jeg savner er mer dyptpløyende problematisering av manglende vilje til politisk prioritering innen trange økonomiske rammer.

I de neste kapitlene omtales prestasjonene til helseprofesjonene, verdiskapningsprosesser – disse beskrivelsene kjenner i hvert fall jeg meg igjen i – taus kunnskap og organisatorisk læring i sykehus.

I kapittel 6 settes søkelyset på sykehus som en lærende organisasjon, og det vises bl.a. til Nils Arne Eggen som i boken om *Godfoten* sier: «Det er viktig å gå på banen for å være best mulig sjøl, men langt viktigere å gå på banen for å gjøre medspillerne gode.» Dette tror jeg svært mange ansatte og ledere i helsevesenet burde tenke nøye gjennom.

Kapittel 7 handler om teamforståelse og i kapittel 8 om forhandlingsløsninger i sykehus. Dette siste kapitlet er på 48 sider – etter min mening uforholdsmessig langt.

Forfatterne skal konkludere i kapittel 9. For meg ble dette kapitlet en skuffelse fordi jeg hadde håpet på klare konklusjoner for de utfordringene sykehusene står overfor, og ikke bare forslag om å legge forholdene til rette for egen kompetanseutvikling, læring, personlig mestring og kollektive prestasjoner m.m.

Målgruppen angis å være studenter som tenker seg karriere i norske sykehus og ledere for norske sykehus. Forfatterne mener også at boken «er egnet som pensumbok på bachelor- og masternivå i helseledelse». De 187 deloppgavene bør ifølge forfatterne løses i «grupper». Her ligger bokens største svakhet, fordi man for å kunne løse oppgavene stort sett må ha god kjennskap til sykehus. Jeg er derfor ikke sikker på hvor egnet den er for studenter uten praktisk erfaring fra sykehusvesenet. Dessuten krever gruppeoppgavene mye tid fra deltakerne. Det kan bli vanskelig å avsette den fornødne tid til løsning av oppgavene i en travel hverdag. Jeg skulle også ønske at forfatterne hadde problematisert

litt mer om manglende politisk prioritering, både med hensyn til økonomi og ikke minst faglighet.

Knut E. Schrøder

Administrasjonen
Universitetssykehuset Nord-Norge

Nyttig om ledelse ved kriser

Weisæth L, Kjeserud R.

Ledelse ved kriser

En praktisk veileder. 144 s, tab, ill.

Oslo: Gyldendal Akademisk, 2007. Pris NOK 285
ISBN 978-82-05-35182-0

Boken er i første rekke skrevet for ledere i private og offentlige virksomheter som må være forberedt på at de kan bli rammet av større alvorlige hendelser.

De fem kapitlene omhandler: formålet med boken, tiden før krisen,

kriseledelse, kompetanshevende aktiviteter, og til slutt scenaribeskrivelser. Det er et begrenset antall referanser, i hovedsak til forfatterens egne arbeider. Seniorrådgiver Hans Chr. Bangsmoen i Wilh. Wilhelmsen har skrevet forordet, blant annet basert på rederiets utfordringer i forbindelse med Partnair-ulykken utenfor Hirtshals i 1989 og flyktningene på M/S Tampa i 2001.

Det er to hovedlinjer. Den ene dreier seg om vanlige reaksjoner i krisens forskjellige faser og hvordan disse henger sammen med personlige og situasjonsbetingede forhold, den andre om hvordan man kan gå frem for å øke kompetansen. Det er kun få bedrifter som har etablerte kriseteam, til tross for at slik kompetanse er svært viktig.

Betydningen av å kunne håndtere mediene er vektlagt, med mange forslag til å forberede hvordan dette kan gjøres. Det kunne vært ønskelig med noe større vinkling på hvor belastende det kan være for enkeltpersoner å bli eksponert i mediene, særlig når beskrivelsene er fortegnet, omtalen langvarig og eventuelt forsterkes av autoritetspersoner før det foreligger grundige granskninger.

Godt lederskap fremheves med rette, blant annet med hensyn til kompetanse, tydelighet og tillit. Forfatterne henviser til den solide kunnskapen om at ledere som har gjennomgått trening, mestrer kriser bedre, både når det gjelder virksomheten og lederen personlig. Også her er det nok mange som ikke har fått den anbefalte trening.

Forfatterne formidler et optimistisk syn

på hvordan det er mulig å komme gjennom kriser og katastrofer, særlig om man er godt forberedt og følger strukturerte planer. Allikevel er det ganske mange som sliter med langvarige fysiske og psykiske helseskader etter traumatiske hendelser. Dette er forfatterne klar over, men aspektet kunne nok vært beskrevet noe tydeligere.

Forfatterne har i over 30 år gjennomført mange simuleringer med ledere i store virksomheter i Norden. Dette bærer boken preg av ved sin klare oppbygning og de konkrete forslagene til hvordan utdanning og trening kan legges opp. Den vil være nyttig for alle ledere som ønsker å være forberedt på å mestre kriser som måtte ramme egen virksomhet, og for andre som arbeider med kriser og katastrofer. Boken anbefales både for læring og etterlevelse.

Øivind Ekeberg

Akuttmedisinsk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Er vaksiner for dyre?

Larsen ER.

Økonomi på trikken

241 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2007.

Pris NOK 249

ISBN 978-82-05-33920-0

Forfatteren gir en populærvitenskapelig fremstilling av samfunnsøkonomenes tenkemåte. Bokens format er litt mindre enn de fleste fagbøker og innbindingen myk. Derfor er den ganske hendig og kan lett medbringes for lesing på offentlige kommunikasjonsmidler, slik det antydes i tittelen. Likevel blir nok refleksjonsnivået høyere og utbyttet bedre dersom den leses i fred og ro hjemme i godstolen. Innføringskapitlet heter «Hvor rike er vi egentlig i Norge?» I hvert av de ni følgende kapitlene blir generelle økonomiske prinsipper belyst gjennom å besvare ett samfunnsaktuelt spørsmål. For oss helsearbeidere er det nok kapitlet om prisfastsetting for vaksiner, som er det mest relevante. Eksemplet med vaksiner brukes til å drøfte hvordan man globalt kan få en riktig fordeling av livsnødvendige produkter som har lave produksjonskostnader, men høye utviklingskostnader. Imidlertid har vi nok alle også nytte av å få belyst aktuelle problemstillinger som veiprisning, konsekvenser av sekstimersdagen og hvilke faktorer som påvirker boligprisene. I kapitlet om sekstimersdagen diskuterer forfatteren i tillegg til de direkte økonomiske konsekvensene, hva som blir konsekvensen for ferdighetsyrker som kirurgi og forskning dersom hver yrkesutøver får mindre tid til å praktisere yrket.

Det viktigste poenget er at uansett hvor mye penger landet Norge har på bok, så er det antallet tilgjengelige arbeidstimer som

avgjør hvilken velstand vi kan oppnå. De tilgjengelige timene må fordeles mellom fritid, produksjon av privat velstand og produksjon av offentlige tjenester og fellesgoder. Verken som samfunn eller privatpersoner kan vi få både i pose og sekk; å velge ett gode innebærer å nedprioritere andre.

Forfatteren har heldigvis ikke falt for fristelsen til å presentere formler og grafer for å underbygge det teoretiske stoffet, men bruker tekstbokser til å gi utfyllende eksempler. Hvert avsnitt avsluttes med en oppsummering av de viktigste aspektene. Bakerst i boken presenteres 38 referanser under punktet «for videre lesning». Målgruppen ville nok være bedre tjent med å få færre referanser, men heller noen kommentarer om hvilke temaer de ulike referansene dekker. Siden sentrale emner som renter og arbeidsledighet er viet lite oppmerksomhet, fungerer boken bedre som innføring i samfunnsøkonomisk tenkemåte enn som en oversikt over faget samfunnsøkonomi.

Den anbefales for alle som er interessert i hvordan samfunnets begrensede ressurser skal anvendes og fordeles. I kapitlet «Er det bedre å eie enn å leie?» er det dessuten nyttige tips å hente med tanke på privatøkonomien.

Olav Magnus S. Fredheim

Nasjonalt kompetansesenter
for sammensatte lidelser
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Makt og avvik

Schaanning E.

Makt og viten

Tekster i utvalg. 334 s. Oslo: Unipub, 2007.

Pris NOK 369

ISBN 978-82-7477-331-8

I dei moderne vitenskapane om mennesket som oppstod på 1800-talet, psykiatri, psykologi, kriminologi, pedagogikk, var det avvik ein fokuserte på. Kunnskap om årsak til avvik skulle hjelpe til å hindre at dei opp-

stod. Kunnskapen om dei unormale skulle nyttast til å disiplinere, kontrollere, oppdra, forbedre, helbrede. Kunnskap gav makt, makt gav kunnskap, avvikande åtfærd blei underlagt bestemte maktmekanismer, som institusjonalisering, disiplinering, forhøyr og fengsel.

Det er denne dynamikken mellom makt, kunnskap og avvik Espen Schaanning har som hovudtema i denne boka. Schaanning er professor i idéhistorie ved Universitetet